

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**Americae tertia pars, Memorabilem provinciae Brasiliae
historiam continens**

Staden, Hans

Léry, Jean de

Francofurti ad Moenum, 1592

Kapitel V

urn:nbn:de:bsz:31-88707

Duodecim fere gradus prouectis, tempestas tres quatuorve dies aduersa extitit: paulo post è contrario tãta malacia facta est, vt interea celocibus immotis, perpetuo hic mansissemus, nisi ventus flauisset.

Toto itinere nostro nondum Balanæ obuiam erant factæ, tum vero prope vidimus. Quo in numero vna, quæ facillime potuit conspici, iuxta nauim emergēs, quoad se commoueret, scopulus credita est, vt metuerem ne impacti, fracta celoce periremus: obseruauim cum se in mare absconderet, ante caput exerentem, ore plus doliis aquæ duobus eiecisse, demergentemq; tantum excitasse fluctum, denuo vt vererem ne in gurgitem nos ad se pertraheret. Estque profecto res horrenda, vt in Psalmis, Ioboque legimus, eiusmodi môstra tam facile in Oceano ludere.

Vidimus etiam Delphinæ compluribus piscium generibus comitatos, & militari ordine incedentes: in mari subrubido esse colore putantur, ex istis vnus sexies septiesve, tanquam gratulari vellet, celocem qua eram vectus circundedit: nos inuicem nihil non tentauimus, is vt caperetur, sed caute cum refugeret capi nunquam potuit.

*Balana.**Pf. 104.
26.
Iob. 40. 26**Delphinæ
pisces alii
comitatur.*

CAP. V.

*De primo Indiae Occidentalis conspectu, & incolentium Barbarorum:
deque ijs quæ in mari acciderunt ad tropicum vsque
Capricorni.*

ND E secundo diu flante Fauonio, ad v. Cal. Mart. anno 1557. Dies quo mane circiter octauam horam, in conspectu Occidentalem Indiam habuimus (in qua Brasilia) quæ & quarta orbis sectio antiquis penitus incognita, & America dicitur: eius nomine, qui circiter annum 1497. primus eam detexit. Explicare superuacaneū est, quam læti quamque alacriter Deo egerimus gratias, tam prope intuentes continentem optatissimam, breuique adeundam. Explorato igitur, quod eramus conspicati terram esse (decipi enim facile est nubibus in aerem abeuntibus) eo die ipso, flatu secundo, & prora in altum constituta, cum Boisius esset antegressus, anchoræ iactæ sunt mille passibus interiectis, à regione aspera *Huuassou* Barbaris appellata: tum educa è nauis scapha & tormentis aduentu significato, vt assolent, qui illas regiones adeunt: virorum mulierumque statim manus ingens visa est stare in littore. Hi omnes (vt à quibusdam ex nostris, qui loca illa iam ante cognouerant, est animaduersum) erant natione *Margaiatum* Lusitanis confœderata, Gallis autem inimicissima: vt captis nulla liberationis merces soluenda esset alia, quam vt mactati concisq; Barbaros saginarent. Tum quoque vidimus mense Februario (qui fere tota in Europa est frigidissimus, geluque impedit, ne quid è terra prodeat) nemora & lucos, herbasq; tam esse virides, quam sunt in Gallia, Maio & Iunio mensibus, quo vere perpetuo fruuntur Brasilienses.

*Dies quo
primū A-
mericano-
bis detecta
est.**Americus
Vespucius
in Ameri-
cā primus
nostra me-
moriam na-
uigauit.**Huuassou
locus asper.**Margaiate
Gallis
inimicissi-
mi.
Nemora,
herbaeque
semper vi-
uent in A-
merica.*

Hoftilis *Ouetacatum* atque Gallorum inter se animus, quem vtrique vehementer dissimulabant, impedimento non fuit, quo minus è naucleris vnus, qui eorum linguam mediocriter nouerat, cum nauis aliquot scapha conscensa, litrus peteret, vbi magna multitudine Barbari constiterant. Nec tamen intra teli iactum accedere, sed vereri ne à feris hominibus capti, interfectique torrerentur. Ita eminus ostendere cœperunt cultellos, specula, pectines, aliaque id genus, cum quibus ad victum pertinentia, commutare si vellent, petebant. Quare à quibusdam qui propius accesserant, intellecta, nec rogati pluribus, mira celeritate quæsitum excurrere. Mox redeunte Nauclero, farina quapiam ex radice, qua panis loco vtuntur Brasilienses, pernae, carnesque ex aprorum genere, aliaque ad victum necessaria, fructus etiam magna copia, quales gignit regio, allati. Præterea vt & dona offerrent, & aduētum gratularentur, sex, vna comitante femina, Barbari scapham ingressi, sponte sua nos inuisere. Quos cum primùm vidissem, lectoribus cogitandum relinquo, quam eos sim attente contemplatus, de quibus etsi commodius & fustius agendum est suo loco, hic tamen attingere obiter nonnulla decreuimus. Principio tum viri, tum feminae nudi æque agunt, atque quum ex vtero prodire, ad ornatum toto corpore atrati. Ceterum viris est familiare sinciput attondere in formam coronæ monasticæ, occipitis vero crines dimittere, quos tamen vt hi solent, qui apud nos alūt comam, circa collum refecant. Ad hæc pertuso inferiori labro, viridi colore politulum lapidem, capitati argentei latitudine atque crassitudine insertum gestant, quo dextrè foramen illud aperiunt clauduntq; Hunc ad venustatem vsurpant: quo tamen auulso, & in labro inferiori, tanquam ore alterò hiante apparent turpissimi: feminae labrum minime perforant, sed vt nostrates crinem valde summittunt, auriculas autem adeo traiciunt, vt digitum accipiant: vnde candida ossa pendere, & supra humeros fluctuare solent. Alio reijcienda videtur eorum cōfutatatio, qui Americanos esse villosos falso sunt opinati. Antequam autem Barbari à nobis discederent, duo senes qui auctoritate præstabant, demonstrat, illa in regione maximam esse vim Brasili optimi, cui & secando, & exportando suam operam pollicentur, resq; ad victum necessarias: nihilq; præmittunt, quo persuadeant, vt manere vellemus. Præterea quum alio tendebamus, manendi ratio non erat: quod cum inimici essent, & multitudine vincerent, hoc consilio inuitabant, vt si terram tenuissemus, more suo, vulneribus confectos deuorarent. At cum *Margaites* tormenta, & quicquid adeo naues nostræ aduexerāt, valde essent admirati: neq; (maximis de causis, præcipue ne Gallorum periculo fieret, si forte illuc appellerēt) in animo haberemus vim facere, ad suos qui expectabant in littore, veniam redeundi postulant. Itaq;, quoniam nullus est apud eos pecuniæ locus, cum rebus quas attulerant, hamos, indusia, cultellos, specula, idq; genus quamplurima commutauimus, quæ quidem sunt ad negotiandum apud Brasilienses accommodatissima. Ad extremum vt quum nos adire Barbari, pudenda liberaliter ostenderant, ita, quum exire, & in scapha sedere vellent, indusia quæ à nobis accepissent, ad vmbilicum vsq; colligentes, atque ne macularent veriti, in natibus demonstrandis nequaquam parci fuere, mira

Farina ex radice, aliaque Barbarorum cibaria.

Primi Barbari ab auctore visi, & descripti.

Astutia Barbarorum ad decipiendos Gallos.

Pecunia Barbari carent.

Urbanitas vere Barbari.

mira certe vrbalitas & digna quæ legatione fungatur. Nam etsi prouerbio feratur apud nos, pellem indusio esse chariorem: illi contra, excellenti erga nos magnificentia fortasse, nates aperiendo, pelle arbitrantur indusium esse præferendum.

Hoc in loco paululum immorati, quamuis noua illa cibaria primum aliena viderentur, necessitate coacti, tamen auide comedebamus. At postridie eius diei, qui Dominicus erat, sublatis anchoris, vela fecimus. Terram legentes viginti fere millibus passuum interpositis, obiectum habuimus Castellum Lusitanorum, quod illi Spiritum Sanctum, Barbari *Moab* appellant. Hi celoces nostras, myoparonemque adeo conspicati, quem suis ereptum esse facile coniecerunt, tormentis vtrisque ter aut quater displosis, quod extra iactum essemus, pilæ abierunt innoxia.

*Spiritus
Sanctus
Castellum
Lusitano-
rum.*

Igitur littoribus appropinquante cursu continuato, plagam præteruecti fumus quam *Tapemiry* appellant: hîc quæ in continentem mare influit, parua sunt insulæ, quibus incolunt Barbari, vt mea quidem fert opinio, Gallorum focii fœderatique sunt.

Tapemiry.

Vlterius paulo circiter gradus viginti, habitant *Paraiba*, quorum in regione, quemadmodum præternaugando animaduerti, tumuli eminent in caminorum figuram abeuntes.

Paraiba.

Cal. Mart. Breuia & Syrtes legimus, scopulis & lingulis intermixtas, quæ loca, ne illis naues pereant, maximopere nauarum solent effugere

*Breuia &
Syrtes.*

Ex aduerso Breuium planiciem sumus conspicati, amplitudine triginta miliarium: hanc incolunt *Ouetacates* homines adeo feri, vt neque pacem inter se colant, & cum finitimis omnibus aduenisque bellum gerant. Cùm vero ab hostibus premuntur (à quibus tamen nunquam iugum accepere) mira pernicitate morti se eripiunt, qua & inter venandum feras ex ceruorum genere quodam assequuntur. Omnium Brasiliensium more, nudi penitus agunt, nihilo tamen secius ad nates vsque comam demittunt, contra quam reliquorum fert consuetudo, qui, vt paulo ante diximus, dicemusque postea fusius, cùm sinciput attondent, tum circa collum crinem refecant. Denique efferati *Ouetacates* illi, regiunculam inuicti habitantes cruda carne vescuntur in morem canum, luporumque, lingua etiam dissident à finitimis, vt inter Occidentalis Indiæ populos immanitate ac sæuitia insignes merito censendi esse videantur. Cæterum quod nullum cum Gallis, Hispanis, Lusitanisque commercium habeant, aliisque transmarinis, carent nostris omnino mercibus. Attamen, vt postea audiui à quodam interprete Neustrio, si eas finitimi cum *Ouetacatibus* communicare desiderant, hac vtuntur permutatione: *Margarias*, *Caraias*, aut *Tououpinambaultius* (quæ gentes sunt vicina) aliive Barbari, se ipsi *Ouetacati* non credentes, ostentant eminus falcem, cultellum, pectinemve, aut speculum, aut alia eiusmodi, nutuque conquirunt an permutationem velit facere. Tum si consentiat, vicissim plumas depromit, aut virides lapides, qui, vt demonstraui, labris includuntur, aut quædam non absimilia. Deinde locum designant ab hinc trecentis quadringentisve passibus:

Ouetacates.

Margarias

Caraias

Tououpinambaultius

hic alter in lapidem stipitemve, quæ putat esse commutanda, reponens, longe abit. Nec moratus *Ouetacas* ad tollendum accedit quæ ille depoluerat, eodemque in loco relinquendum, quæ ipse ostenderat. Fidem hæctenus seruant, permutatione vero facta, cum alter eo rediit, vnde primo visus est, violatis induciis magna contentione certatur, quis cuique permutatum eripiat. Nec dubium est quin *Ouetacas*, venatici canis leuitate, primas ferat. Itaque nostris hominibus, qui arthritide laborant, claudis, tardisq; sunt pedibus, nequaquam censeo, si de conseruandis mercibus cogitant, cum *Ouetacatibus* negotiationem instituendam esse. Cantabri tamen, quorum etiam lingua differt à ceteris, vtq; notum est, agilitate præstant, optimeque ambulare videntur: cum duobus his rationibus cum *Ouetacatibus* comparandi sunt, tum eos quis merito dignissimos existimet, qui vna discurrent. Quin & annumerari possent, qui Palmarum flumen accolunt, quadam in regione Florida. Hi (vt memoriae proditum est) ceruum assequi, totumque diem irrequieti solent currere. Præterea Gigantes ad flumen Platam (eodem auctore) tanta velocitate, vt fugientes capreas sæpe manu retineant. Sed age dum relaxatis habenis, veredos bipedes illos dimittere. Sed vt si libet, Euro citius euolent, interdum etiam vt est verisimile nõ sine graui lapsu, tribus in plagis Americae (distantibus inter se tamen Platenfi præfertim & Florida plus tricies centenis passuum milibus) & in quarta Europa, niue stipatius concidant, ad institutum sermonem reuertamur.

Ouetacatum transmissa regione, aliã in conspectu statim habuimus, quam *Maq-he* appellabant, incoliturque à Barbaris, quos tantum dicam, ob eas rationes, quæ modo explicatæ sunt, minime in vtramque, vt aiunt, aurem dormire: cum ad incursionem faciendam, paratissimos habeant finitimos. Hoc in littore, magna rupes in turris modum se attollit: quæ sole tacta lucet adeo & radiat, vt quibusdam Smaragdi genus esse credatur. Idcirco à Gallis & Lusitanis hac præternauigantibus *Mag-hensis* Smaragdi nomen habuit. Ferunt hanc rupem nauibus adiri non posse, quod ad libellam summæ aquæ scopuli eminentes, plus quatuor millibus passuum excurrant in pelagus: terra etiam negant vllam inueniri semitam, qua rupes ascendatur.

Paruæ ibi sunt tres Insulæ, *Mag-henses* appellatæ, quarum ex aduerso cum iactis anchoris noctem quieuissemus, postridie sublatis dolonibus Friense Promontorium tenere contendebamus. Vento tamen reiecti, eo vnde mane profecti essemus, reuertimur: quo in loco ad Iouis diem in anchoris stetimus, parumq; vt audietis, abfuius à naufragio. Etenim postridie eius diei ad vi. Non. Mar. quo Bachanalia celebrantur ab hominibus male feriatis, ante ieiunium Quadragesimæ, hora vndecima pomeridiana, cum primum acquiesceremus, adeo repente procella extitit, vt cum tempestatem ferre nõ posset funis anchorarius abrumperetur, nauis autem fluctuans, & vi vndarum littus petens eo delapsa sit, vt cum aqua duabus vlnis & dimidia non esset altior (qua breuiore ne parua quidem nauis sustineri poterat) nihil propius fuerit, quam vt in vado adhæresceret. Tum gubernator iacta bolide, cum eo rem deuenisse intelligeret, quanquam illi munus incumbebat, vt bono essemus animo iubere, bis aut ter excla-

*Hist. vni-
uers. Ind.
lib. 2. cap.
46. & 84.*

*Rupes Sma-
ragdus cre-
ditur.*

*Proximū
discrimen
ex quo e-
uasimus.*

exclamavit, Actum est, Actum est. Nautæ vero cùm diligentissime alteram iecissent anchoram, quæ, Deo fauente, substitit, ne in scopulos vnus ex Maghensibus insulis (profligata salute, si id quidem accidisset, quod mare commotius illis nauem confregisset) deferremur impedimento fuere. Hoc periculo trium fere horarum spatio sumus defuncti, nec interea proderant nautica keleusmata, quæ commodius in alto vsurpantur, quam prope litora, vbi tempestates maxime sunt timendæ. Cùm autem, sedato mari, dies illuxisset, propterea quod, vt diximus, aqua dulci vtebamur vitiata, quidam ex nostris aquatum profecti in desertas *Maghenses* insulas, non modo terram *ouis auibusque multigenis* (& tamen ab iis, quæ sunt apud nos valde forma dissidentibus) constratam inuenere, sed quod non essent hominibus assueti, tam erant cicures, vt manu capi, fustibusque interfici sustinerent, ita vt à nostris aquatoribus in scapham constipatæ magna copia exportarentur. Ea de causa, cùm superiori nocte laboribus extrahenda, nautæ famem excitassent, aues illas promiscue comedere. Die Iouis, quo *Maghenses* insulas reliquimus, vento vsi secundo, postridie quarta pomeridiana *Friense Promontorium* attingimus, qui portus est oræ totius, ob Gallorum nauigationes, nobilissimus. Hic anchora iacta, tormentisque aduentu significato, centurio & nauis magister, cum aliquot militibus in terram egressi, obuios habuere magna multitudine, Barbaros, ii vocabantur *Tououpinambaultij*, Gallorum socii atque fœderati. A quibus cùm accepti sumus comiter, tum quid ageret *Paycolas* (sic enim *Villagagnonem* appellabant) didicimus, quæ res nobis quidem longe accidit gratissima. Eodem in loco hamis retibusque pisces multos cepimus, complurium generum, & ab iis, qui in nostro mari degunt, valde forma dissimiles. In quibus maxime varium atque prodigiosum genus erat, quod ea de causa describam. *Hornum* magnitudine vitulum fere æquabat, rostro quinque pedes longo, lato sesquipede, vtrinque dentes acuti, tanquam setæ prominebant. Quum vero eductus in terram, rostrum adeo ingens, huc & illud vibraret, mutuo alter alterum appellans, admonebat, tibias vt remoueret. Ceterum carne est durissima: vt enim essemus famelici, ea tamen, quatuor & viginti horas cocta, vesci nunquam potuimus. Hic etiam primum vidimus, non tantum sublime volantes *Psittacos*, & gregatim, vt in Gallia cornices, columbæque: verum etiam vt ex illo tempore obseruavi, binos in aere sibi coherentes, quemadmodum apud nos turtures solent. Cùm igitur sexaginta fere millia passuum itineris superessent, quamq; citissime fieri posset, contenderemus: ad *Friense Promontorium*, breuior quam erat in votis, mora facta est. Itaque eo die ipso sublati vespere dolonibus, tam prospere nauigatum, vt sequenti *Dominico*, *Non. Mart.* anno 1557. Oceanum sub dextra relinquentes, in sinum ingrederemur, à Barbaris *Ganabara* nuncupatum, à Lusitanis vero *Rio de Ienero*, hoc est, Fluuium Ianuarii, quod *Cal. Ian.* cum primo sinum adierant. Posteaquam honoris *Villagagnonis* causa, quingentum fere passuum interuallo, tormenta displosimus, & nobis ille respondit (Castrum enim fecerat in parua quadam huiusce sinus

*Auium
multitudo
in Maghē-
sibus insu-
lis.*

*Friense
Promonto-
rium.*

*Tououpi-
nambaul-
tij cū Gal-
lis fœdera-
ti.*

*Prodigio-
sus piscis.*

*Agmen
Psittacorum
volantium.*

*Sinus Ga-
nabara.*

insula) anchoræ sunt in propinquo iactæ. Hæc igitur summa est eorum, quæ inter nauigandum in Brasiliam, tum passi sumus, tum vidimus.

CAP. VI.

Descriptio sinus Ganabara, qui & Geneuensis appellatur: Insulae, Castellique Collignij, atque insularum adiacentium.

VM sinus iste à Barbaris Ganabara dictus, eo tempore, quo illic agebamus, inter ceteros eius regionis portus, nauibus Gallicis notissimus fuerit: abs re non existimaui alienum, si peculiarem eius descriptionem hoc loco proponerem. Ille à Lusitanis Geneuensis appellatur, quod Cal. Ian. primo cum intras se credatur, tribusq; viginti gradibus iacentem ultra Æquinoctialem lineam, sub Capricorni tropico. Cuius rei meminisse Lectorem cupio, vt Theueti agnoscat impudentiam. Is in libro vir. Illust. Quoniam becum laudans, ait, me, aut alium impostorem, hunc sinum ad tres & viginti gradus, prope polum Antarcticum collocasse, quum tamē nunquam aliter, quam hîc scripserim. Quæ alii de sinu isto scripserunt, prætermitto, eumq; quatuor & viginti passuum millibus patere affirmo. In quibusdā vero locis in latitudinem crescere, donec 14. aut 16. conficiat. Et quamuis ii montes, quibus iungitur, non adeo sint excelsi, atq; ii sunt, quos Geneuensis lacus alluit, recte tamen cum eo comparari potest propter vicinitatem vndique terrarum.

Comparatio lacus Geneuensis cum sinu Ganabara in Brasilia.

Ostium eius periculosum est, quia relicto mari trium Insularum incultarum oræ legenda sunt: vnde magnū nauibus periculum imminet, ne scopulis allisæ penitus frangantur. Deinde præternauigandum est fretum, quod cum trecentos in latitudinem passus non habeat, enascitur sinistrorsum e monte, ac rupe pyramidis formam imitante: quæ non modo est immensæ magnitudinis: verum etiam eminus artificio quodam elaborata videtur. Propter eius autem rotunditatem, & quod ingenti turri persimilis esset, hyperbolice à Gallis *le Pot de beurre* appellata fuerat. Paulo vterius intra sinum ipsum rupes extat satis plana, quæ in circuitu patet circiter centum & viginti passus. Hæc à nobis *Le Ratier* dicebatur, quam Villagagno cum primū appulisset, imposita primū supellectile, ac impedimentis, muniri posse sperabat: vi tamen vndarū inde pulsus est. Ea porro, quam incolebamus insula, duobus est passuum millibus vterior: hæc (vt cōmemorauī) erat inculta ante Villagagnonis aduentum. In circuitu circiter passus mille cōplectitur, latitudinē sexies superante longitudine: scopulisq; ad libellam summæ aquæ extantibus cingitur, qua de causâ naues citra tormenti iactum accedere non possunt: estque ideo natura munitissima, vt adiri ne nauigiolis quidem possit, nisi è portus latere ex aduerso ingredientis

Rupes vocata vas buyraceū. Muscipula.

Descriptio Insulae & propugnaculi, in quo Villagagno habitabat.